

בלוקטי טעמים ומנהגים להגדה של פסח כותב אדמו"ר

"ויטבול בחרוסת. וקודם הטבילה מרכז החרוסת ביין שבתוך כלי (שו"ע רבינו סתע"ג סל"ב-ד)."

לכאורה אומר כאן ב דברים:

א. שהריכוך נעשה לפני הטבילה, ולא כשעושים את החרוסת.
ב. ושמרככים החרוסת ע"י שמניחים אותו ביין שבתוך כלי ולא שמניחים היין על גביו.
ג. ודבר זה עצמו שמרככים החרוסת ביין, הובא כבר לעיל בקטע ה**חרוסת וז"ל** "זכר לטיט שנשתעבדו בו אבותינו. ונותנין בה דבר של קיוהא (פסחים קטז, א) זכר שהיו שיני ישראל קיהות מקושי השעבוד (ב"ח סתע"ג). ועושין אותה מפירות שנמשלה בהם כנסת ישראל (תשובות הגאונים הובאו בתוד"ה צריך שם) ואח"כ מרכיין אותה במשקה אדום זכר לדם מכה הראשונה (ירושלמי פסחים פ"י סה"ג)."

וציין למקורו משו"ע רבינו סתע"ג סל"ב - לד

וז"ל אדה"ז בשו"ע מה שלכאורה נוגע לעניננו

סעיף לב החרוסת צריך להיות עב לפי שהוא זכר לטיט שנשתעבדו בו אבותינו, ואח"כ צריך לרכך אותו במשקה זכר לדם. ויש לרככו במשקה אדום, כגון חומץ או יין אדומים

לד אם חל פסח בשבת צריך ליזהר לרכך החרוסת במשקה מערב שבת. ואם שכח לרככו מערב שבת ירככו בשבת על ידי שינוי, דהיינו שמתחלה יתן המשקה לתוך הכלי, ואח"כ יתן לתוכו החרוסת. ויכול לערבו באצבעו או אווז בכלי ומנענע עד שיתערב עיין סימן שכ"א:

ולכאורה הראי' לא' הוא מזה שכותב אדה"ז "אם חל פסח בשבת צריך ליזהר לרכך החרוסת במשקה מערב שבת", (ואינו כותב צריך ליזהר שיכין החרוסת מערב שבת) משמע שההכנה של החרוסת עצמו, בלאו הכי (שחל בשבת) הי' מכינו מבע"י, ורק שהריכוך הי' עושה בשבת, וע"ז אומר אדה"ז כשחל פסח בשבת צריך לרככו מערב שבת, ומזה לומד אדמו"ר שמאדה"ז מוכח שהריכוך נעשה קודם הטבילה, (כשאנו חל בשבת). ולכן מביא אדמו"ר כמקור גם סעיף ל"ד.

אמנם לכאורה מזה אינו מוכרח עדיין שהריכוך הוא לפני הטבילה, ואולי הריכוך הוא לפני שהוא שם על הקערה וכדומה?

וגם לא הבנתי למה אין אדמו"ר מזכיר חילוק כשחל בשבת, שאז לכאורה מפורש בדברי אדה"ז שצריכים לרככו מערב שבת? הרי משם מקורו? ולמה אינו מביא המשך הלשון של אדה"ז" ויכול לערבו באצבעו או אוחז בכלי ומנענע עד שיתערב "

אלא שנאמר שאין ענינו של אדמו"ר בלקוטי טעמים ומנהגים להביא את ההלכות משו"ע אלא כשמו לקוטי טעמים ומנהגים, ולכן אין אנו מוצאים שיביא בלקוטי טעמים ומנהגים את הדין המובא בסעי' יט "(ועיין בס' שכ"א, שאם חל פסח בשבת יכול לעשות המי מלח בשבת. ובלבד שלא יעשה אלא מעט מזער, מה שצריך לטיבול זה בלבד. ולפי שקשה הדבר לצמצם כל כך, לכן יעשה המי מלח מערב שבת. ואם שכח יעשה בשבת מעט מזער)":

ונאמר שאדמו"ר אינו מדבר משבת, ובשבת לכאורה הדין נשאר שצריך דוקא לרככו מערב שבת, כמבואר בשו"ע.

אמנם עדיין אינו ניחא, דאם באמת המנהג הוא שכשחל בשבת, הריכוך צ"ל מערב שבת, כבשו"ע אדה"ז, א"כ הוי שינוי בהמנהג לפועל, ואיך יביא אדמו"ר כמנהג סתם שהריכוך הוא לפני הטיבול, בה בשעה שכשחל בשבת הוא נעשה מערב שבת?

א"כ משמע לכאורה, שגם כשחל בשבת עושים הריכוך לפני הטיבול, א"כ הרי זה היפך מהפורש בשו"ע, ואדמו"ר מביא את זה כמקור?

ולכאורה דוחק גודל לומר שכאן מדבר אודות ריכוך שני, לאחר שכבר ריככו לפני שבת.

(וגם צריך להבין זה שאדמו"ר מציין כמקורו מסעיף לב עד סעיף לד, ולכאורה סעיף ל"ג אינו שייך לדבריו? ואולי ציין אדמו"ר מסעיף ל"ב-עד סעיף ל"ד כי בכללות מדובר שם מענין החרוסת).

ובנוגע להפרט השני שכותב אדמו"ר, שמניחים אותו בין שבתוך כלי, ואין אדמו"ר כותב ע"ז שהוא כשחל בשבת, הרי משו"ע אדה"ז שמביא מפורש שכן הוא רק כשחל בשבת? והרי זהו השינוי שעושים בשבת, א"כ כשחל לא בשבת אין מרככים בהיין שבתוך כלי, אלא שנותנים היין על החרוסת?

ואולי הפי' "ביין שבתוך כלי" הוא לא שמכניסים החרוסת בתוך הכלי של היין אלא ביין שכזה שנמצא בתוך כלי, ולא במקום אחר. ואיני יודע לפרשו

ולכאורה נראה שצריך לומר שמילים "שבתוך כלי" הם כעין מאמר המוסגר, ובאמת לא ע"ז הוא המקור משו"ע אדה"ז, והמקור מאדה"ז הוא רק לזה שמרככים לפני טבילה כנ"ל, ו"בתוך כלי" הוא הוספה של מנהגינו. ולפי מנהגינו הריכוך תמיד נעשה באופן ששמים החרוסת בתוך היין.

(ועיין לקמן בפסקא כורך שכותב אדמו"ר

"ויטבול בחרוסת - רק החזרת ולא המצה. והמדקדקין בזהירות ממצה שרוי', אין טובלין ורק נותנין מעט חרוסת יבשה על החזרת ומנערין אותה אח"כ ממנה. וכ"ה מנהג בית הרב".

מה כוונתו בחרוסת יבשה, אם הריכוך של החרוסת נעשה לפני הטיבול של המרור, לכאורה ג"כ הריכוך של המרור שבכורך צריך להעשות לפני הטיבול של הכורך. ואפשר שמשתמשים למרור שבכורך באותו חרוסת שכבר ריככו לפני שטבל בו המרור. (ולכאורה צריך לומר שגם לכורך צריך לריכוך ביין, כיון שמבואר בשו"ע, ואדמו"ר הביאו, כמו שהבאתי לעיל מדברי אדמו"ר, שרק עי"ז נעשה חרוסת כדבעינן), ואם באמת לפני הכורך מרככים ביין או משתמש בהחרוסת שרכך כבר א"כ, מה כוונתו בחרוסת יבשה, הרי רק עכשיו ריככו אותו במשקה, ואיך תהי' יבשה? ואולי הכוונה שבמקום היבש.

ולכאורה אם כוונת חרוסת יבשה הוא שלא ריככו בכלל. (לבד זה שכנ"ל שלכאורה הוי חידוש גדול שלא נעשה כפי שצריך להעשות וחסר בהחרוסת?) הרי אדה"ז כותב "צריך לרכך אותו במשקה", והי' כותב אדמו"ר כן בפירוש, שאין מרכיין אותו במשקה, ולא סתם "חרוסת יבשה"? וצריך לעיין בכל זה).

בהגדת היכל מנחם בהנהגות למרור מביא מהנהגות אדמו"ר "קודם הטבילה, מרכך החרוסת ביין שבתוך כלי, וביין גופא, יש להשתמש בשיירי היין של הארבע כוסות - כפי שהינן נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר לתת מעט חרוסת בתוך הצלחת שבתחתית הכוס, שבה נמצא היין שנשפך מהארבע כוסות (התוועדויות תשמ"ו, ג' עמ' 181) "

ובמנהגים לכורך מביא "קודם אכילת ה"כורך" היה הרבי נוטל מן החרוסת שעל הקערה - ולא זה שבה טבל את המרור שהיה מעורב בה יין, מחשש שרויה - וזמרה [כמדומה שלש פעמים] על החרין [ולא על העלים], ואוכלו בכריכה, בסוף הכורך, טבל את חתיכת

החריון השלימה בחרוסת, ואכלה עטופה בעלי החסה. ויש אומרים, שברך כלל היה טובל
א החריון של הכורך בחרוסת היבישה בעודנה על הקערה - ורק אם נפלה החרוסת
מהחריון היה ממרחה עליו" [אוצר שם אות לג]